körülménye még nincs tisztázva, modern, színháztudományi alapon álló színészettörténetünk nincs. Magyar rendezőkről komoly tanulmány még nem jelent meg. Akármerre fordulunk, csupa negatívumot, kiaknázatlan, felderítetlen területeket, terra incognitákat találunk. A színháztudomány magyar részről történő művelése nagy mértékben hozzájárulna a magyarságról alkotott kép kiegészítéséhez. Ezt a külföld nem végezheti el helyettünk. Egy magyar színháztudományi intézet elsőrendű feladatai közé tartoznak: 1. színháztudományi folyóirat kiadása; 2. külföldi hasonló intézetekkel a kapcsolat felvevése; 3. színháztörténeti gyűjtemények és könyvtárak létesítése; 4. népi játékok gyűjtése; 5. színháztudományi disszertációk készíttetése; 6. irodalomszakos tanárjelöltek színházesztétikai képzése; 7. színikritikusok képzése; 8. a mai értékes színházi produkciók anyagának (színészi beszéd hanglemezre rögzítése, játék filmre vevése), gyűjtése és elraktározása a jövő számára.

Ennek az intézetnek a felállítása a demokratikus magyar kultuszkormánynak a feladata, nemcsak azért, mert mi körülbelül most tartunk ott, hogy az egyéni kezdeti erőfeszítések után erre megérett a helyzet, hanem azért is, mert a demokrácia kultúrmissziójának csak egy részét alkotja a tudás és önművelés lehetőségeinek minél szélesebb néptömegek számára való biztosítása. A másik, el nem hanyagolható feladata, a magasabb, tudományos képzés fejlesztés. (Az intézet felállításához szükséges anyagi alap biztosítása magas fizetésű színészek és színházvezetők külön megadóztatásával, vagy önként vállalt hozzájárulásával megvalósítható az állam különösebb megterhelése nélkül is.)

Az eddig mondottakból láttuk, hogy a színháztudomány rendszere még nem alakult ki, az eddigi ilyen irányú munkákból, hol az egyik, hol a másik kritérium hiányzik. Ennek a jelenségnek mélyebb okát keresve, szükségszerűen eljutunk a színháztudós alakjához, lelki alkatához és képességeihez. Színháztudósnak lenni nem könnyű. A színház tudományos művelőjének ugyanis egyesítenie kell magában a gyakorlati színházi szakember technikai és praktikus ismereteit, egész sereg más tudományágban (művészettörténet, irodalomtörténet stb.) való jártassággal, a tudós fegyelmezett, logikus gondolkozás módjával, objektivitásával, kritikai képességével, és a művész újjáteremtő fantáziájával és intuiciójával. Igazi eredményt csak úgy tud elérni.

Jegyzet. Helyszűke miatt az amerikai, orosz és olasz szakirodalom még oly vázlatos bírálatát is kénytelenek voltunk mellőzni. Bibliográfiát — ami maga is oldalakat tenne ki, — ugyancsak ebből az okból kifolyólag szintén nem közlünk.

Kálmán László

MUSZORGSZKY: A SZOROCSINCZI VÁSÁR. (Bemutató a Szegedi Nemzeti Színházban.) „A szorocsinczi vásár" ősbemutatója rendkívül ünnepélyes keretek között történt. Nagyszámú budapesti vendég és teljes ház előtt Ortutay Gyula kultuszminiszter érdekes tanulmányával vezette be az előadást. A Szegedi Nemzeti Színház operai együttese ezúttal is tanúságot tett rendkívüli képességeiről és arról a magas operai kultúráról, melyet Szegeden megteremtett. Ezt nem utolsó sorban Vaszy Viktornak köszönhetjük, akinek

nemcsak magasfokú zenei műveltsége, de a klasszikus zenéért való rajongása kitűnő munkatársait képességeik teljes kifejtésére ihleti.

A szorocsinczi vásár vígopera, melynek cselekményét és keretét Gogoly egyik népi tárgyú novellája szolgáltatta. Muszorgszky, az oroszok Bartókja, Kodálya, aki helyes érzékkel fordult a néplélek örök, kiapadhatatlan forrásához. Miről is szól a darab? Arról a népről, mely egy kicsit, vagy talán nagyon is, mindenütt hasonlatos egymáshoz, ha szerelemről van szó: Gritzko, a szorocsinczi vásárban meglátja Parasztját, Tserewik leányát. Megszereti. Azonban csak a cigánynak öltözött huncut ördög segítségével lesz Paraszja az övé. Az írónak bőséges alkalma nyílik, hogy ebben a szűk keretben bemutassa a falut népével és azt az életformát, amely még lelki történéseiben a közösség előtt játszódik le. Mintha egyetlen egy ember élné át mindazt a babonát, botorságot, dévajságot, mely a nép lelkét annyira jellemzi. A népi alkotás mindig szimbolikus jelentőségű. Terveink, céljaink, érzéseink mögött ott rejtőzködik a véletlen az ördög képében, és bizony nem egyszer csúnya tréfát csinál az emberekkel. Gogoly ördöge csak megjelenésében rettenetes, magatartásában inkább komiszkodó. Igaz ugyan, hogy a kérdés kegyetlenül nyitva marad: hát a férfit és a nőt, az ördög boronálja össze, hogy azután reggeltől estig csalják és verjék egymást szóval, tettel? A dal, a zene, az ifjúság, szépség csak illuziókeltés, amely szétfoszlik az első fuvallatra? Az ördög tehát már nem is komisz, hanem gonosz, nagyon gonosz. Mindez azonban nem lesz fontos abban a pillanatban, ha arra gondolunk, hogy az ifjúság álomvilága, szépsége a lényeges itt, nem pedig az, hogy mi lesz belőle azután. Az örök élet misztériuma kőtözik a néző lelkébe, a zene és a cselekmény harmonikus találkozásával. Abonyi Tivadar rendező nagyon helyesen megérezte az író szándékát és nagyon bölcsen és művészi állásfoglalással bánt azzal a „szabadsággal", melyet a rendezésben a mese megenged. Az egyik legtökéletesebb rendezés volt, amelyet valaha is láttunk Szegeden. Persze, a tökéletes illuzió keltéshez művészek is kellenek, kitűnő zenekar és még annyi minden. Nos ez is megvolt, úgy, hogy mindenkit, akinek az előadás sikerében szerepe volt, a legteljesebb elismerés illet.

Parasztja Hidy Franciska könnyed, hangulatos, természetes játéka, hangjának finom melegsége harmonikusan simult *Griczko* Simándy József tökéletes, számtalan árnyalattal, gazdag, merész szárnyalású lírai tenorjához és művészi illuziókeltéséhez. Simándy József egyik igazán nagy értéke a Szegedi Nemzeti Színháznak, és mindent el kell követni, hogy Budapest el ne hódítsa tőlünk. Simándy istenadta tehetsége, játékában megnyilatkozó fölényes intelligenciája, hangjának bőséggel áradó szépsége, egy nagyon magasra ívelő művészi pálya kétségtelen biztosítéka.

Chiwria Turján Vilma ösztönös ihlettéssel játssza a kikapós asszony nehéz szerepét, szép hangjával az érzések drámai erejéhez kitűnően tud alkalmazkodni.

Cserewik (Chiwria férje) Szanati József a felszarvazott férj „még nehezebb" szerepét a mesejáték megkövetelte természetességével éli át. Hangja a nyugalmából kizökkentett, a már bujkáló gyanúval megterhelt lélek minden rezdüléseit teljes biztonsággal érzékelteti.

Koma Érdy Pál meleg, szép baritonja tökéletes aláfestése a vibráló, babonával megvert emberi érzéseknek.

A pópa fia Gaál József hangjával, játékával természetesen, szerepétől megkövetelt egyszerűséggel illeszkedett bele ebbe a művészi együttesbe. Róla is csak jót mondhatunk.

A két ördög, Nádas Tibor és Rajz János igazán művészi játéka nagyban hozzájárult a darab meseszerűségének tökéletes illuzió keltéséhez.

Muszorgszky zenéje részben abból a keleteurópai népi forrásból táplálkozik, amely olyan ismerős Keleteurópa minden fiának. Hangszerelése nem széles skálájú, de biztos és kifejező. A „babona, bánat és botorság" búg, jajgat, csapong muzsikájában, ősi emberi érzések szólalnak meg, melyek még olyan ismerősek a „civilizált" ember számára is. A zenekar, Várady László vezénylésével, a tőle már megszokott biztonsággal és tökéletességgel játszott.

Madácsy László.